
Naisnäkökulman ongelmia

Iiris Ruoho

Kulttuuritutkimusta hyödyntävälle tiedotusopilliselle naistutkimukselle on ollut tunnusomaista ilmaus, etteivät naiset löydä kulttuurituotteista itseään. Tällä ajatuksella tutkijat ovat halunneet korostaa paitsi sukupuolten käytännöissä ja tarkastelutavoissa olevia historiallisia ja kulttuurisia eroja myös sitä, etteivät kulttuurituotteet tavoita erityistä naisen todellisuutta.

Kuka haluaisi kieltää naisten ja miesten kokemusmaailmojen ainakin joissakin määrin eroavan toisistaan. Mutta voidaanko olettaa, että olisi olemassa jokin erityinen naisen kokemus, jolla olisi myös tieto-opillinen ulottuvuus? Tämän kysymyksen tekee aiheelliseksi ”naisnäkökulman” vähintään semanttisesti tarjoama oletus, että naisen kokemuksella olisi erityinen – jopa positiivisesti varautunut – merkitys tiedon konstituutioperustana.

Yhdysvalloissa käyty keskustelu, erilliset kirjoitukset ja puhevuorot tarjoavat erilaisia näkökulmia aiheeseen mutta myös esimerkin naistutkimuksen moninaisuudesta; toisistaan eroavista lähtökohdista ja painotuksista.

Sukupuolieron ongelmallisuuteen tiedon ja tietämisen kannalta on tunnetusti kiinnitetty huomiota myös ns. ranskalaisen feminismin piirissä. Näihin näkemyksiin voi lukija kuiten-

kin tutustua esimerkiksi suomalaisesta artikkeliteoksesta *Naisen tieto* (1989).

Tarkasteltavakseni ottamissani yhdysvaltalaisissa näkemyksissä osassa otetaan sukupuolten eriytyvä kokemusmaailma eri tavoin tutkimuksen lähtökohdaksi (standpoint-teoriat). Osassa näkemyksiä taas pyritään hyödyntämään ranskalaista postmodernia edustavia ”modernin” tutkijoita ja kieltämään erityisen naisen kokemuksen olemassaolo (postmodernit feministit). Joissakin teorioissa pyritään myös yhdistämään molemmat edelliset näkökulmat.

Standpoint-teoriat edustavat karkeasti ottaen seuraavaa perusideaa: naisen kulttuurinen kokemus elämästä eroaa oleellisella tavalla miehen kokemuksesta, jolloin on mahdollista puhua tästä kokemuksesta erityisenä feministisen tutkimuksen lähtökohtana.

Näissä naisen kokemusta eri tavoin tutkimuksellisenä lähtökohtanaan korostavissa standpoint-teorioissa oletetaan, että tieto on aina suhteessa yksilön asemaan tietystä yhteiskunnallis-historiallisessa tilanteessa. Täten myös luokka, rotu ja sukupuoli väistämättä rakentavat yksilön ymmärrystä todellisuudesta. Jotkut standpoint-teoreetikot sitoutuvat myös oletukseen, että naisilla olisi parem-

mat mahdollisuudet nähdä ympäröivä todellisuus kuin miehillä.

Postmodernia feminisimiä edustavat tutkijat kiistävät useimmiten jyrkästi, että olisi olemassa naisille yhteinen tutkimukselliseksi resurssiksi ymmärretty kokemus. Postmodernitit mieltävät tämän merkitsevän tieto-opillisella tasolla valistusfilosofian perusideoiden hyväksyntää. He väittävät muun muassa, että jokin erityinen feministinen näkökulma tai lähtökohta perustuu kritiikittömään optimismiin olettaessaan, että ihmisen identiteetti ja toiminta muotoutuisivat rationaalisesti heidän ”intressiensä” perustalta ja että todellisuudella olisi rakenne, joka voitaisiin tavoittaa järjen avulla (Flax 1990, 227).

Postmodernisteille naisen yhteiskunnallis-historiallinen asema merkitsee standpoint-teoreetikoita selkeämmin perspektiivien osittaisuutta ja ajallis-paikallisuutta (partiality). Koska tieto itsessään on heidän mukaansa sidottu yhteiskunnallisiin muotomääreisiin, ei todellisuuskään ole yksinkertaisesti vain ”löydettävissä”.

Eriytyneet maailmankuvat

Erään esimerkin naisen kokemuksen tieto-opillisesti etuoikeuttavasta standpoint-teoriasta tarjoaa politiikantutkija Nancy Hartsock.

Hartsock johtaa miesten ja naisten ideaalityypiset maailmankuvat seksuaalisesta työnjaosta ja siihen liittyvistä sukupuolittain eriytyvistä käytännöistä. Kiinnittäessään huomionsa nimenomaan seksuaaliseen työnjakoon, Hartsock pyrkii osoittamaan myös marxilaisuuden sukupuolisokeuden (Hartsock 1983, 146-150). Marx ja Engelshän eivät pitäneet tätä työnjakoa analyttisesti tärkeänä.

Seksuaalisen työnjaon avulla Hartsock saa

esiin naisen tekemän reproduktiivisen työn, lastenhoidon ja -kasvatuksen sekä yleensä hoivatyön. Hartsock puhuu naisten elämästä monimutkaisten yhteydellisten sidosten keskellä. Nämä sidokset rakentuvat naisen omaan ruumiiseen ja toisiin ihmisiin esimerkiksi kuukautisten, yhdynnän, raskauden, synnytyksen ja imetyksen kautta. (emt. 232-235) Hartsockin ansiona voidaan pitää juuri sitä, että hän pyrkii yhdistämään teoriassaan monta tasoa, niin biologisen, yhteiskunnallisen kuin psykologisenkin.

Hartsockin analyttisena apuna ovat Nancy Chodorowin (1978) näkemykset siitä, mitä seuraa kun nykyisessä länsimaisessa kulttuurissa vallitsee epäsymmetrinen vanhemmuus. Kun lasta hoivaa kulttuurissamme pääasiassa nainen, tytöille ja pojille kehittyy myös erilainen identifikaatio sukupuoleensa. Kun tytöt löytävät äidistä omaa sukupuoltansa vastaavan samastumiskohteen, on poikien irrottauttava ja erillistyttävä äidistä tullakseen miehiksi.

Tämä erillisuus synnyttää Hartsockin mukaan miehille maailmankuvan, joka on sisällöltään dualistinen. Tässä ideaalityypiseksi ymmärrettävässä maailmankuvassa miesten kokemukset tulevat ilmaistuksi kahtiajakona abstraktiin ja konkreettiseen. Kahtiajakoisuus ilmenee Hartsockin mukaan siten myös miesten luomissa teorioissa, esimerkiksi niihin sisältyvissä erotteluissa henkeen ja aineeseen sekä luontoon ja kulttuuriin. Jaot olisivat Hartsockista ominaisia myös miesten luomissa yhteiskuntarakenteissa. Hartsock kutsuu tätä miehille ominaista maailmankuvaa abstraktiksi maskuliinisuudeksi. (emt. 241-242)

Naisille kehittyi tutkijan mukaan edellistä konkreettisempi maailmankatsomus. Tässä maailmankatsomuksessa naiset korostavat yhteyttään muihin ihmisiin, luontoon ja omaan ruumiseen. Sen avulla naiset voivat

paljastaa myös abstraktin maskuliinisuuden ajallisen ja paikallisen sitoutuneisuuden ja osoittaa sen vääristyneisyyden. (emt. 246)

Hartsockin naisen kokemukseen tukeutuva tutkimuksellinen lähtökohta (standpoint) vertautuu Marxilta tuttuun proletariaatin luokkanäkökulmaan: Vastakkaisiin sukupuoliin rakentuvassa yhteiskunnassa naiset ja miehet näkevät eri tavalla aineelliset olosuhteensa. Sukupuoliherruuden järjestelmissä sellainen näkemys, joka sopii miehelle sukupuolensa edustajana on Hartsockin mukaan sekä puolueellinen että säilyttää asioiden olemassa olevan järjestyksen. Vaikka tämä näkemys ei ole yksinkertaisesti väärä, alistetun naissukupuolen näkemistapa kantaa kuitenkin historiallisesti vapauttavaa roolia. (emt. 232)

Kehittäessään naisille vapauttavan yhteiskuntakritiikin aineksia Hartsock torjuu samalla postmodernit väittämät siitä, että universaali yhteiskuntakritiikki olisi menettänyt uskottavuutensa. Hän itse pitää universaalia yhteiskuntakritiikkiä tärkeänä luotaessa naiselle yksilöllisyys ja subjektius.

Korostettakoon tässä yhteydessä, että jatkossa esittelemäni tutkijat Fraser ja Nicholson esittävät kyllä suuntautumista ns. pieniin kertomuksiin nimenomaan yhteiskuntakritiikin muotona, mutteivät silti esitä kaikkien ns. suurten kertomusten hylkäämistä. Hartsock pitää kuitenkin epäilyttävänä, että samalla kun naiset yhtäällä pyrkivät rakentamaan itsestään subjekteja, jotkut postmodernit ajattelijat toisaalla epäilevät mahdollisuuksia luoda yleistä teoriaa ja diskurssia. (Hartsock 1989, 18-20).

Sukupuoliontologian kritiikkiä

Kaikille postmoderneille naistutkijoille on yhteistä kieltää näkemykset yhdestä ja yhtei-

sestä naisen kokemuksesta sekä ylipäättään mahdollisuus johonkin yhteeseen tutkimukselliseen peruslähtökohtaan.

Kaikki naiset eivät esimerkiksi Nancy Fraserin ja Linda Nicholsonin mukaan yksinkertaisesti mahdu tiettyyn ”sukupuoli-identiteettiin” tai ”reproduktioon”. Tutkijat väittävät siksi, että näiden käsitteiden taustalla on kvasimetakertomus (Fraser ja Nicholson 1988, 354). Tutkijoiden kritiikki kohdistuu muun muassa Nancy Chodorowin tapaan tarjota kaikille naisille yksi yhteinen sukupuoli-identiteetin perusta. Ajatus yhteisestä identiteetti-perustasta on Fraserin ja Nicholsonin mielestä esimerkki myös kulttuurit ylittävästä olemusajattelusta (emt. 356-359).

Fraserista ja Nicholsonista olisi tärkeää, että naistutkimuksessa osoitettaisiin kaikkien käsitteiden historiallinen ajallisuus ja kulttuurispesifisyys, eikä oletettaisi niille universaalia pätevyysaluetta. Samalla he esittävät käsitteen naisellinen identiteetti korvaamista edellistä moniulotteisemmalla yhteiskunnallisen identiteetin käsitteellä, jossa sukupuoli olisi yhtä relevantti ulottuvuus kuin luokka, rotu, etninen ryhmä, ikä ja seksuaalinen suuntautuneisuus. (emt. 362)

Lisäksi tutkijat näkevät, että feminististä teoriaa tulisi pitää luonteeltaan pragmaattisena, käyttökelpoisena nimenomaan käytännön politiikan kannalta. Tämä merkitsisi heidän mukaansa myös luopumista ”feministisestä tieto-opista”. Sen asemesta Fraser ja Nicholson ehdottavat tutkimusta, joka olisi konkreettisesti rajattua ja joissa käsitteiden pätevyysalue olisi selkeästi ilmaistu.

Naistenkin valtasuhteet esiin

Sukupuolierolle ja erityiselle naisen kokemukselle annettuja merkityksiä edustavat yhtäällä näkemykset, joissa oletetaan jonkun

määreen tai määrejoukon olevan naisille ominainen. Toisaalla taas näkemykset, joiden mukaan naiseus ei esiinny todellisuudessa sinänsä, vaan enemminkin ajatuskonstruktiona. (Alcoff 1988, 406-607)

Elokuvaa tutkiva Theresa de Lauretis on lähempänä viimeksi mainittua näkemystä problematisoidessaan sukupuoliin liittämämme ”eroja”. de Lauretis ei puhu naisen kokemukseen perustuvasta tutkimuksellisesta lähtökohdasta, vaan tuo tästä poiketen esille ajatuksen tieto-opillisesta asemasta, jota hän kutsuu laajaksi ”humanistiseksi” liikkeeksi (de Lauretis 1986, 11-12).

Yhdysvalloissa ovat erilaiset naisvähemmistöt, kuten mustat, latinalaisamerikkalaiset ja lesbot kritisoineet valkoista keskiluokkaista ja heteroseksuaalista feminismiä ja tuoneet esille myös naisten ja naisryhmien erilaiset valtarakenteet. Näitä valtarakenteita ei ole voitu analysoida perinteisellä sukupuolieron käsitteellä, joka on pitänyt keskiössä vain eroa miehen ja naisen välillä. (Koivunen, 26-27)

Sen asemasta, että puhuttaisiin naisen ja miehen välisestä erosta, tulisi de Lauretisin mukaan puhua erosta naissukupuolen sisällä. Naissubjekti sijaitsee hänen mukaansa yhtä aikaa seksuaalisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa erossa. (emt. 13-14) Feministinen viitekehys ei de Lauretisista ole enempää ”nainen” kuin ”mieskään”. Molemmat näistä ovat mieskeskeisen diskurssin tuotteita. Jos halutaan identifioida nainen eron mielessä, ei kumpaakaan näistä voi de Lauretisin mukaan ottaa johtotähdeksi. (emt. 13)

Tutkijan näkemykset pohjautuvat osin jälkialthusserilaiseen ideologiateoriaan ja osin Michel Foucault'n ajatuksiin diskurssin, vallan ja tiedon yhteydestä. Feminismin erityisyys poliittis-teoreettisena projektina on Lauretisille siinä, miten se eroaa muista seksuaalisuuden ja subjektiivisuuden diskursseista

– foucault’laisessa mielessä seksuaalitekniikoista (de Lauretis 1986, 11).

Sukupuoli on de Lauretisille pitkälle samanlainen kuin Louis Althusserille ideologia: sukupuolen funktio on muodostaa konkreettisista yksilöistä miehiä ja naisia. Subjektin kokemuksen kautta yhteiskunnallisesta tulee subjektiivista, kun sekä mies että nainen mieltävät itsensä tiettyyn sukupuolikategoriaan. Sukupuoli muodostuu siten erilaisten itsemäärittelyjen ja instituutionaalisten diskurssien kautta. Nämä diskurssit tuottavat, edistävät ja ”istuttavat” sukupuolen representaatioita, mutta ovat samalla yhteydessä yhteiskunnallisia merkityksiä kontrolloivaan valtaan (emt. 11-18, myös Koivunen, 27-28)

de Lauretis puhuu feminismin kriittisestä metodista ns. itsetietoisuuden käytäntönä (emt. 8). Henkilökohtaisen ja poliittisen yhdistävä kriittinen metodi auttaa naisia uudelleen mieltämään ja jäsentämään itsensä suhteessa yhteiskunnalliseen kokemukseen. Feministinen metodi merkitsee myös jatkuvaa itsekriittikkä, feminismin uudelleenpaikantamista ja -käsitteellistämistä. Feminismi ei de Lauretisista ole suinkaan yksi ja yhtenäinen, vaan monta retorista, poliittista ja käsitteellistä sirpaletta (Koivunen, 27).

Sukupuolen ajattelu representaationa ei tarkoita, etteikö sillä olisi konkreettisia yhteiskunnallisia tai subjektiivisia seurauksia yksilölle. Sukupuolen representaatio on de Lauretisista samalla myös sukupuolen rakentumista. Tähän rakentumiseen vaikuttavat lisäksi sen dekonstruktiot, eli myös kaikki ne diskurssit, jotka hylkäävät sen ideologisena harhana. (de Lauretis 1987, 3, 6) de Lauretis siis näkee, että hegemonisen diskurssin marginaalissa on myös tästä eroavia sukupuolen konstruointeja. Hän kysyy siksi, mikäli dekonstruktion seurauksena olisi uudelleen merkitseminen, (re)konstruktio: Millä käsitteillä ja

kenen intressejä tämä de-re-konstruktio tulisi hyödyttämään (emt. 24).

Kahtiajakoisuuden kritiikki

Politiikantutkija Flax on ollut erityisen kiinnostunut siitä, mitkä yhteiskunnalliset muodot on oltava olemassa, että tietyt kysymykset ja tietyt tavat asettaa ne kyseenalaiseksi tulevat filosofian konstitutiiviksi (Flax 1983, 249).

Aivan kuten edellä Nancy Hartsock myös Flax on kiinnostunut siitä, miten varhaiset lapsuskokemukset vaikuttavat maailmankuvaan ja filosofiaan. Valistusfilosofiseen perinteeseen sisältyvä järjen ja luonnon kahtiajako on Flaxin mukaan mahdollista ylittää vain mikäli tieto itse demystifioidaan ja teoriakehitys nähdään suhteessa käytäntöön (emt. 248-250).

Sukupuolta problematisoivassa naistutkimuksessa ei voida Flaxin mukaan yhtä aikaa väittää, että tiedolla olisi yhteiskunnallinen perusta ja että esimerkiksi feministinen teoria voisi tarjota totuuden kaikesta ja kaikille (Flax 1987, 633). Ajatus itsessään on ristiriitainen. Miten vallitsevan ajatusmuodon sisällä voitaisiin ratkaista ongelmia, jotka vaativat aivan uudenlaista tapaa ajatella?

Flax edellyttää kaikkien yhteiskunnallisten suhteiden ja tiedon muotojen uudelleenajattelua ja -muotoilua. Hän hyödyntää näkemyksissään Foucault'n näkemystä tiedon ja vallan suhteesta: totuus ei ole vallan ulkopuolella ja jokaisella yhteisöllä on omat totuussääntönsä (kts Foucault 1984b, 54).

Flax arvostelee joitakin feministisiä käsitteitä ja tutkimuksia ennen muuta siitä, että ne ylläpitävät kahtiajakoja sen asemesta, että dekonstruoisivat ne. Flax kritisoi tästä muun muassa yhteiskunnallista tai seksuaalista työnjakoa, psykologista tiedostamatonta tai

ruumiinkieltä korostavia tutkimuksia. (Flax 1987, 637-640)

Jotkut ns. ranskalaiset feministit esimerkiksi omaksuvat hänen mukaansa kahtiajon merkin ja ruumiin, järjen ja luonnon, miehen ja naisen välillä näiden puhuessa naiseuden kokemuksesta jonkinlaisena ruumiinkielenä (emt. 632).

Anti- ja postrationalismi

Jane Flaxin ja Nancy Hartsockin näkemykselliset erot tulevat selkeimmin esille heidän suhteessaan historiallisiin ajatusmuotoihin ja niiden rationaalisuuskäsitteisiin.

Hartsock edustaa sukupuolieroa voimakkaasti korostavaa antirationalistista näkemystä, jossa naisen "rationaalisuudelle" annetaan erityisasema vastustamalla miesten edustamaa rationaalisuutta (kts. Stefano 1990, 63-82).

Myös Jane Flax korostaa sukupuolten välistä eroa, mutta ei anna naisen rationaalisuudelle sellaista erityisasemaa kuin Hartsock. Flax pyrkii kritisoimaan ennen muuta länsimaista kahtiajakoista rationaalisuuskäsitettä. Hänen näkemystään voi tältä osin kutsua postrationalistiseksi (kts. emt.).

Kun Hartsock siis omaksuu länsimaisen tieteen sisältämän kahtiajaon järkeen ja ruumiiseen oleelliseksi osaksi näkemystään naisten ja miesten erilaisista maailmankuvista, Flax pyrkii käsitteellisesti ylittämään tuon kahtiajakoisuuden. Tämä johtaa yhtäällä kysymykseen siitä, voimmeko toistuvasti hyväksyä itsestäänselvästi tieteen ja julkisuuden tarjoamista kahtiajajoista puolet, joiden katsomme kuvaavan naista? Miten kauan esimerkiksi me tiedotusopin naistutkijat suostumme puhumaan "pehmeistä" ja "kovista" uutisista?

Toisaalla kysymys on muutoksen mahdollisuudesta. Miten vaikutamme niihin prosessei-

hin, joissa merkitykset naisen ”toiseudesta” ja miehelle alisteisuudesta tuotetaan, jos käsitteellisellä tasolla totalisoimme ja universalisoimme tuon alisteisuuden (kts. esim. Martin 1988, 16)?

Flax korostaa filosofioiden ja ajatusten muotomääräytyneisyyttä ja ajallis-paikallisuutta ja sukupuolen problematisointia kaikilla tasoilla, niin ajatuskonstruktiona kuin ”todellisuuden ilmiönä” (Flax 1987, 628-629). Vastaavasti Hartsock analysoi abstraktia maskuliinisuutta vertaamalla sitä vaihtoarvo-orientoituneeseen maailmankuvaan (Hartsock 1983, 96-100 ja 240-247).

Hartsock näkee todellisuuden rakenteen jonakin, joka on löydettävissä menemällä ”ilmiöiden” taakse ”olemukseen”. Flax taas kieltää objektiivisen totuuden olemassaolon. Kuvaavaa onkin, että juuri Hartsock tekee arvottavan erottelun ”naisnäkökulman” ja tästä eroavan ”feministisen” standpoint-teorian välillä korostaen edellisen sitoutumista arkiajatteluun (emt. 95-114).

Naisen kokemuksen eri tavoin tutkimukselliseksi lähtökohdakseen ottavien standpoint-teorioiden heikkous on Flaxista ennen muuta siinä, että ne olettavat ihmisten toimivan järkipärisesti omat etunsa huomioiden. Samoin ne olettavat hänestä, että yhteiskunnalla olisi olemassa jokin rakenne, jonka voisi löytää järkevällä ajattelulla. (Flax, 642)

Flax nostaa esille myös uhriuden ja kanssasyllisyyden dialektiikan väittäessään, että naiset eivät näyttäyty standpoint-teorioissa yhteiskunnallisen kokemuksensa turmelemina tai osallisina valtasuhteisiin. Naisille voidaan sen asemesta olettaa jokin etuoikeus ja kyky ymmärtää todellisuutta paremmin kuin miehet.(emt.) Tämä ennakoii Flaxin mukaan sellaisia sukupuolen välisiä suhteita, joissa mies olisi naisen yksilöitymisen kannalta ”toinen”, objekti (emt.). Flax painottaa itse suku-

puolen välisiä suhteita (gender relations), jotka ovat osana tai osittain muodostamassa kaikkia muita yhteiskunnallisia suhteita (emt. 628-629).

Suhdeperspektiivi on ollut kasvavan huomion kohteena naistutkimuksessa (kts. Widerberg 1987, 55-57 ja Rantalaiho 1988,38). Flaxin korostamalla tavalla suhdeperspektiivi saattaisi välttää ne ongelmat, jotka liittyvät sukupuolieron korostamiseen; se ei kiellä eroja erilaisten mies- ja naisryhmien sisällä ja välillä.

Feminismin historiallisuus

Sandra Harding pitää nykyoloissa mahdottomana molemmille sukupuolille täyden subjektiaseman tarjoavaa yleisesti toteutettua tieteellistä asennetta ja tiedettä. Tämä edellyttäisi tutkijan mukaan yhteiskuntamuotoa, joka ei perustuisi toisilleen vastakkaisiin sukupuoliasemiin. (1986b, 139)

Hardingille on ominaista osoittaa sekä oman standpoint-näkemyksensä että yleensäkin feminismin ja sen omaksumien käsitteiden historiallisuus. Tämä on tärkeä korostus tilanteessa, jossa myös postmodernismi pyrkii kanonisoitumaan. Hardingista on välttämätöntä, että tutkijat totuttautuisivat elämään tilanteessa, jossa on olemassa monia ”feminismejä” ja vakiintumattomia tutkimuksellisia käsitteitä (emt. 140-141 ja 246).

Harding myöntää kuitenkin, että naisen kokemus on tärkeä tutkimuksellinen resurssi. Silti naisen kokemus ymmärrettynä autenttisena puheena, joka kirjataan esimerkiksi suorissa haastatteluisissa, on hänestä aina tulkittava osana yhteiskunnallisten suhteiden rakentumista. Teoriaperustana sitä ei voi pitää (emt. 153). Tässä näkemyksessään Harding on pitkälle omaksunut kanadalaisen sosiologin Dorothy Smithin feminististä metodologi-

aa (Kts. myös Smith 1988, 105-143).

Hardingin näkemykset eroavat Suomessa tänä keväänä vierailleen brittiläisen Liz Stanley'n näkemyksistä. Stanley arvostelee standpoint-teoreetikoita elitismistä: niissä vain tutkija voi älyllisesti tavoittaa tutkimiansa naisten kokemukset. Tutkittavat jäävät tässä mielessä esitextuaalisiksi ja elävät jonkinlaisessa luonnollisen viattomuuden tilassa (Rantalaiho 1990, 61-62). Stanley itse puolestaan näyttää korostavan voimakkaasti tutkittavien naisten oikeutta itsemääräittelyyn.

Harding arvostelee Stanley'n tapaan laadullista tutkimusta korostavia naistutkijoita laadullisen ja määrällisen tutkimuksen vastakkainasettelusta. Tämä tapahtuu Hardingin mukaan siten, että suositetaan ensin mainittua ja korostetaan erityisesti tutkijan samastumista kohteeseensa, naiseen (Harding 1987, 21). Naiskeskeisyys tai feministisyys ei Hardingin mukaan kuitenkaan merkitse tällaisen todistusaineiston keräämistekniikan, (metodin) asettamista etusijalle tai sen pyhittämistä. (emt. 20)

Sukupuolen löytäminen todellisuuden ilmiönä ja analyttisenä kategoriana sekä *naisen kokemuksen* tunnistaminen tieteellisenä resurssina eivät edusta Hardingille naistutkimuksen uutta metodia. Ennemmin ne ilmaisevat sitoutumista moraaliseen ja poliittiseen liikkeeseen, jonka tavoitteena on naisten vapautuminen, uuden historiallisen yksilön (naisen) syntyminen. (emt. 29-31) Näin voitaisiin ajatella, että on oikeutettua puhua myös jonkinlaisesta rajallisesti ymmärretystä ”naisnäkökulmasta” (Rantalaiho 1984, 353), joka ilmaisisi tuon uuden yksilön esiinnostamia kysymyksiä ja vaatimuksia. Tuon näkökulman päämääränä olisi yksinkertaistaen tuoda nainen mukaan tutkimukseen omilla ehdoillaan.

Omaa myönteistä suhtautumistaan naisen kokemukseen tutkimuksellisenä resurssina

Harding kutsuu tieto-opilliseksi oikeuttamisstrategiaksi (Harding 1987, 27). Tieto-opillisissa oikeuttamisstrategioissa ei kuitenkaan hänestäkään ole kyse uudesta ”totuuden näköalapaikasta”.

Pyrkimystä etuoikeuttaa naiset tieto-opillisesti Harding kutsuu ”voittajien tiede” (successor science) -projektiksi, jossa uudelleenrakennetaan modernin tieteen alkuperäiset valistusfilosofiset tavoitteet (1986a, 655, myös 1986b, 138).

Hardingista on tärkeää hyödyntää yhtäaikaaisesti sekä naisten erilaisia yhteiskunnallisia kokemuksia ja empansipatorisia projekteja että dekonstruktioita. Siksi hän haluaa yhdistää sekä valistuksen projektiin sitoutuneen – miesten ns. huonoa tiedettä kritisoivat – että postmodernit – tiedettä yleensä kritisoivat – tieto-opilliset oikeuttamisstrategiat (1990, 87-90). Tämä merkitsee dialogia ”yhden” ja ”monien” feminismikonseptioiden välillä. Sukupuolen käsitteelläkään ei tällöin ole mitään yhtä ja kiinteää tarkoitetta. Naistutkimuksen analyttiset käsitteet ovat tässä historiallisessa tilanteessa herkkiä muutokselle. (1986b, 246)

Kirjallisuus

- ALCOFF, Linda. Justifying Feminist Social Science. *Hypatia* 2(3), 1987.
- CHODOROW, Nancy. *The Reproduction of Mothering. Psychoanalysis and the Sociology of Gender.* University of California Press, Berkeley 1978.
- DE LAURETIS, Teresa. *Technologies of Gender. Essays on Theory, Film, and Fiction.* Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis 1987.
- DE LAURETIS, Teresa (ed.). *Feminist Studies/Critical Studies.* Macmillan Press, London 1988.
- FLAX, Jane. *Political philosophy and the patriarchal unconscious: A psychoanalytic perspective on epistemology and metaphysics.* Teoksessa *Discovering Reality.* 1983.
- FLAX, Jane. *Postmodernism and Gender Relations in Feminist Theory.* *Signs* 12(4), 1987.

- FLAX, Jane. Thinking Fragments. Psychoanalysis, Feminism & Postmodernism in the Contemporary West. University of California Press, Berkeley 1990.
- FOUCAULT, Michel. Truth and Power. Teoksessa: RABINOV, Paul (ed.): Foucault. Reader. Pantheon. New Uork 1984.
- FRASER, Nancy & NICHOLSON, Linda. Social Criticism Without Philosophy: An Encounter Between Feminism and Postmodernism. Communication 10, 1988. Myös teoksessa Feminism/Postmodernism.
- HARDING, Sandra. The Instability of the Analytical Categories of Feminist Theory. Signs 11(4), 1986 (a).
- HARDING, Sandra. The Science Question in Feminism. Cornell University Press, Ithaca and London 1986 (b).
- HARDING, Sandra. The Method Question. Hypatia 2(3), 1987.
- HARDING, Sandra. How the womens's movement benefits science: Two views. Women's Studies International Forum, 12(3), 1989.
- HARDING, Sandra. Feminism, Science, and the Anti-Enlightenment Critiques. Teoksessa Feminism/Postmodernism. 1990.
- HARTSOCK, Nancy. Money, Sex and Power. Toward a Feminist Historical Materialism. Longman, New York 1983.
- HARTSOCK, Nancy. Miten Marx kohtaa 1990-luvun? Chant 1989/90.
- HEINÄMAA, Sara (toim.). Naisen tieto. Art House, Juva 1989.
- KOIVUNEN, Anu. Monta naiscutta, monta feminismiä – Teresa de Lauretis ja feminismin kritiikki. Lähi-kuva 4/1988.
- MARTIN, Biddy. Feminism, Criticism, and Foucault. Teoksessa: DIAMOND, Irene & QUINBY, Lee (eds.). Feminism & Foucault. Reflections on Resistance. Northeastern University Press, Boston 1988.
- NICHOLSON, Linda J. (ed.). Feminism/Postmodernism. Routledge, New York 1990.
- RANTALAIHO, Liisa. Onko naisnäkökulmalla metodologisia seurauksia. Teoksessa: ALASUUTARI, Pertti (toim.) Keskustelua laadullisesta sosiaalityt- kimuksesta. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Tampereen yliopisto. Sarja C 28/1984.
- RANTALAIHO, Liisa. Naistutkimuksen metodolo- giasta. Teoksessa: Akanvirtaan 1988.
- RANTALAIHO, Liisa. Tekijä, näkijä, kirjoittaja. Liz Stanleyn haastattelu. Naistutkimus-Kvinnoforsk- ning 2/1990.
- RUOHO, Iiris. "Naisnäkökulman" ongelmia. Yhdysval- talaisista standpoint-teoreetikoista ja postmoder- nista feminismistä. Tampereen yliopisto. Yhteis- kuntatieteiden tutkimuslaitos. Naistutkimusyksikön julkaisuja, sarja N 3/1990.
- SMITH, Dorothy. The Everyday World as Problematic. A feminist sociology. Open University Press, Milton Keynes 1988.
- STEFANO DI CRISTINE. Dilemmas of Difference: Feminism, Modernity, and Postmodernism. Teok- sessa: Feminism/Postmodernism.
- WIDERBERG, Karin. Till en Teori om Kvinnoförtryck – Barriärer och öppningas. Kvinnovetenskaplig Tidskrift 2-3, 1987.